

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ОСТРОГРАДСЬКОГО

ЕКОНОМІКА І УПРАВЛІННЯ:
АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ ТА
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Колективна монографія

За редакцією:
Касич А.О.
Хоменко М.М.

Кременчук
2013

УДК 330:338.2"313"
ББК 65/65.05
Е 45

Рецензенти:

Гончаров Ю.В., доктор економічних наук, професор
Рудченко О.Ю., доктор економічних наук, професор
Пилипенко А.А., доктор економічних наук, професор

Рекомендовано до друку вченою радою Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського, протокол №3 від 27.12.2012 року

Економіка і управління: аналіз тенденцій та перспективи розвитку.
Е 45 Колективна монографія. Кременчук: ТОВ «Кременчуцька міська друкарня»,
2013. – 240 с.
ISBN 978-617-641-015-7

В монографії викладені результати досліджень колективу вітчизняних науковців щодо актуальних теоретичних та практичних питань розвитку сучасної економіки.

Досліджено широкий спектр проблем з таких напрямів:

- макроекономічні індикатори розвитку національного господарства;
- проблеми та перспективи регіонального розвитку національного господарства;
- сучасні орієнтири забезпечення стійкого розвитку підприємств та організацій.

Розраховано на студентів, аспірантів, викладачів, наукових співробітників та фахівців, які займаються питаннями стійкого розвитку національного господарства та господарюючих суб'єктів.

*Автори вміщених матеріалів висловлюють свою думку,
яка не завжди збігається з позицією редакції.
За зміст матеріалів відповідальність несуть автори.*

УДК 330:338.2"313"
ББК 65/65.05

ISBN 978-617-641-015-7

© Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського. 2013

менеджменту, маркетингу і впроваджувати найбільш ефективні і своєчасні рішення з метою досягнення найвищих показників розвитку.

Рис. 3.11. Шаблон стратегічного бенчмаркінгу маркетингу фармацевтичних підприємств

Джерело: розроблено автором

3.14 Особливості методики проведення аналізу фінансової стійкості в контексті удосконалення аналізу власного капіталу в умовах реформування національного господарства

У посткризових умовах господарювання, коли господарська діяльність підприємства і його розвиток здійснюються на принципах самофінансування, а через нестачу власних фінансових ресурсів – за рахунок позичкових коштів, важливо дати аналітичну оцінку фінансової незалежності підприємства від зовнішніх джерел. А отже, потребує подальше удосконалення методологія і

організація комплексного економічного аналізу фінансової стійкості, особливо на рівні суб'єкта господарювання як первинної ланки економічної системи.

Необхідність подальшої розробки науково-обґрунтованих рекомендацій щодо удосконалення аналізу власного капіталу обумовило вибір напрямку дослідження.

Проблеми аналізу формування та змін власного капіталу досліджуються в працях провідних вчених-економістів. Серед них, які здійснили вагомий внесок в удосконалення економічного аналізу власного капіталу на різних етапах, слід назвати таких: Р.А. Алборов, М.І. Баканов, М.А. Болух, А.Н. Ковальов, М.Я. Коробов, Є.В. Мних, Н.О. Русак, В.П. Привалов, Г.В. Савицька, Г.Н. Соколова, Ю.С. Цал-Цалко, А.Д. Шеремет та інші.

Проаналізувавши сучасну літературу з економічного аналізу власного капіталу, можна зробити висновок, що на сьогоднішній день серед провідних вчених і науковців немає єдності щодо застосування коефіцієнтів фінансової стійкості при проведенні аналізу власного капіталу суб'єкта господарювання.

Вважаємо неправильним застосування великої кількості коефіцієнтів, таких як: коефіцієнта забезпеченості кредиторської заборгованості власними засобами, коефіцієнта окупності відсотків за кредит, коефіцієнта мобільності оборотних засобів підприємства, коефіцієнта відношення виробничих активів і вартості майна, коефіцієнта покриття заборгованості власним капіталом (платоспроможності), коефіцієнта майна виробничого призначення, коефіцієнта матеріальних оборотних засобів, різниці власного та статутного капіталів, частки статутного капіталу у власному капіталі, коефіцієнта страхування власного капіталу, коефіцієнта забезпечення необоротних активів власним капіталом, коефіцієнта забезпечення матеріально-виробничих запасів власними оборотними засобами, коефіцієнта маневреності функціонального капіталу, коефіцієнта співвідношення поточних активів і нерухомості, коефіцієнта забезпеченості оборотних активів робочим капіталом, коефіцієнта забезпеченості власними засобами, коефіцієнта поточної заборгованості, рівня інвестиційного капіталу, коефіцієнта фінансової напруги, коефіцієнта

страхування статутного капіталу, які запропоновані такими авторами, М.І. Баканов, А.Д. Шеремет ^[218]; А.Н. Ковальов, В.П. Привалов ^[219]; Г.В. Савицька ^[220]; Г.П. Соколова ^[221]. Це пов'язано з тим, що наведені коефіцієнти ускладнюють аналіз фінансової стійкості і не надають потрібної інформації для цінної управління.

Спільні погляди мають Ю.С. Цал-Цалко ^[222], Ф.Ф. Бутинець ^[223], В.В. Осмоловський ^[224], П.Я. Попович ^[225], Н.І. Дорош ^[226] щодо застосування таких коефіцієнтів, як коефіцієнта автономії, коефіцієнта маневреності робочого капіталу, коефіцієнта фінансової залежності, коефіцієнта забезпечення власними оборотними засобами, коефіцієнта співвідношення залученого капіталу і власного капіталу. Переважна більшість авторів визначають і нормативне значення даних коефіцієнтів, окрім Осмоловського В.В. ^[224], який не вказує нормативні значення наведених коефіцієнтів, окрім коефіцієнта автономії.

Натомість, Мних С.В., Буряк П.Ю. ^[227] запропонували оцінити фінансовий стан підприємства за такою системою показників: коефіцієнт автономії, коефіцієнт маневреності робочого капіталу, коефіцієнт структури фінансування необоротних активів, коефіцієнт накопичення амортизації, коефіцієнт реальної вартості активів, коефіцієнт мобільності засобів підприємства, на наш погляд, дана система показників в цілому розкриває

²¹⁸ Экономический анализ: ситуации, тесты, примеры, задачи, выбор оптимальных решений, финансовое прогнозирование: [учеб. пособие] / под ред. М.И. Баканова, А.Д. Шеремета. - М.: Финансы и статистика, 2000. - 656 с.

²¹⁹ Ковалев А.Н. Анализ финансового состояния предприятия: [учебник] / А.Н. Ковалев, В.П. Привалов; издание 2-е, переработанное и дополненное. - М.: Центр экономики и маркетинга, 1997. - 192 с.

²²⁰ Савицкая Г.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия: [учеб. пособие] / Г.В. Савицкая; - 7-е изд., испр. - Мн.: Новое знание, 2002. - 704 с.

²²¹ Соколова Г.П. Информационные технологии экономического анализа: [учебник] / Г.П. Соколова. - М.: «Экзамен», 2002. - 320 с.

²²² Цал-Цалко Ю.С. Финансова звітність підприємства та її аналіз: [навч. посібник] / Ю.С. Цал-Цалко. - 2-ге вид., перероб., доп. - Житомир: ЖІТІ, 2001. - 300 с.

²²³ Экономический анализ: [научный учебник для студентов высших начальных заведений специальности 7.050106 «Облік і аудит»] / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинца. - Житомир: ГП «Рута», 2003. - 680 с.

²²⁴ Теория анализа хозяйственной деятельности: [учебник] / [В.В. Осмоловский, Л.И. Кравченко, П.А. Русак и др.]; под общ. ред. В.В. Осмоловского. - Мн.: Новое знание, 2001. - 318 с.

²²⁵ Попович П.Я. Экономический анализ деятельности субъектов хозяйствования: [підручник] / П.Я. Попович. - Тернопіль: Економічна думка, 2001. - 454 с.

²²⁶ Дорош Н.І. Аудит: методологія і організація: [підручник] / Н.І. Дорош. - К.: Т-во Знання, КОО, 2001. - 402 с.

²²⁷ Мних С.В. Экономический анализ на промышленном предприятии: [навч. посібник] / С.В. Мних, П.Ю. Буряк. - Львів: Світ, 1998. - 208 с.

аналіз фінансової стійкості і задовольняє цілі управління при цьому полегшує проведення самого аналізу..

Нормативне значення коефіцієнтів набуває зміни з причин застосування авторами різної методики їх розрахунку та використання зарубіжних розробок. Важливим показником, який характеризує фінансову стійкість, є коефіцієнт автономії. Його наближення до одиниці (критичне значення фінансової автономії) свідчить про зростання фінансової стабільності підприємства.

Зростання коефіцієнта довготермінового залучення позикових коштів також є свідченням зміцнення фінансової стабільності, оскільки вказує на тривалий фінансовий потенціал підприємства і можливості маневрування власними ресурсами. Аналогічно оцінюється і зміна коефіцієнта маневрування власними коштами.

З огляду на проведені дослідження, пропонуємо в Україні в сучасних умовах застосовувати для оцінки фінансової стійкості наступні показники: коефіцієнт автономії ($> 0,5$); коефіцієнт фінансової залежності ($< 2,0$); коефіцієнт маневреності робочого капіталу ($> 0,5$); коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу ($< 0,5$); коефіцієнт співвідношення власного і залученого капіталу ($> 1,0$); коефіцієнт концентрації залученого капіталу ($< 0,5$); коефіцієнт довгострокового залучення коштів ($< 0,5$); коефіцієнт довгострокових зобов'язань ($< 0,2$); коефіцієнт поточних зобов'язань ($> 0,5$); коефіцієнт страхування бізнесу ($> 0,2$).

Результати аналізу вище зазначених показників застосовуються для оцінки поточної фінансової стійкості підприємства та її прогнозування саме на довгострокову перспективу.

Коефіцієнт автономії характеризує питому вагу власного капіталу підприємства в загальній сумі коштів, авансованих в його діяльність. Чим вище величина цього коефіцієнта, тим більш фінансово стійке, стабільне і незалежне від зовнішніх кредиторів підприємство.

Коефіцієнт фінансової залежності є оберненим коефіцієнту автономії. Зростання показника в динаміці свідчить про збільшення питомої ваги залучених коштів у фінансуванні підприємства.

Коефіцієнт маневреності робочого капіталу визначається як відношення власних оборотних активів до капіталу, що належить власнику, і характеризує мобільність власних коштів, можливість швидкої заміни умов господарювання на ринкового середовища. Величина цього показника суттєво залежить від структури капіталу і галузевої належності підприємства.

Зростання коефіцієнта співвідношення залученого капіталу і власного капіталу в динаміці свідчить про збільшення залежності підприємства від зовнішніх інвесторів і кредиторів.

Збільшення коефіцієнта довгострокового залучення коштів характеризує підвищення інвестиційної активності за рахунок залучення довгострокових кредитів.

Аналізуючи структуру капіталу, особливу увагу необхідно звернути на коефіцієнт страхування бізнесу, який показує суму капіталу, зарезервовану підприємством на кожну гривню вартості майна.

Ефективність господарської діяльності підприємств в умовах трансформації економіки країни до ринкових засад визначається, в першу чергу, його фінансовим станом. Фінансовий стан підприємства характеризується розміщенням і використанням фінансових ресурсів і джерел їх формування. Достовірна і об'єктивна інформація про фінансовий стан, зокрема про фінансову стійкість підприємства, необхідна інвесторам, що бажають вкласти свої кошти у виробництво, кредиторам, зацікавленим у своєчасному погашенні своїх вимог, банкам, що видали кредит, органам державного управління та іншим суб'єктам ринкових відносин.

Забезпеченість активів джерелами їх формування дозволяє класифікувати фінансовий стан за ступенем його стійкості. Можливе виділення чотирьох типів фінансової стійкості:

1. Абсолютна стійкість фінансового стану характеризується тим, що сума власних оборотних засобів перевищує вартість запасів господарюючого суб'єкта. При цьому спостерігається надлишок власних оборотних засобів або рівність суми власних оборотних засобів та запасів.

2. Нормальна стійкість фінансового стану, при якій гарантується платоспроможність господарюючого суб'єкта. При цьому вартість запасів господарюючого суб'єкта менша або дорівнює сумі довгострокових джерел формування. При абсолютній і нормальній стійкості фінансового стану спостерігається високий рівень доходності та відсутність порушень платіжної дисципліни.

3. Нестійкий (передкризовий) фінансовий стан характеризується тим, що зберігається можливість відновлення платоспроможності за рахунок поповнення власного капіталу та збільшення власних оборотних засобів, а також додаткового залучення довгострокових кредитів. Характеризується нестачею власних оборотних засобів, довгострокових джерел формування, надлишком або рівністю загальної величини основних джерел формування запасів та вартістю запасів; порушеннями фінансової дисципліни, збоями в надходженні грошових коштів на поточний рахунок, зниженням прибутковості діяльності. При цьому фінансова стійкість вважається допустимою, якщо виконуються наступні умови:

- вартість виробничих запасів разом із вартістю готової продукції дорівнюють або перевищують суму короткострокових кредитів та залучених засобів, що беруть участь у формуванні запасів;

- вартість незавершеного виробництва разом із витратами майбутніх періодів дорівнюють або менше суми власного оборотного капіталу.

Якщо ці умови не виконуються, то спостерігається тенденція до погіршення фінансового стану.

4. Кризовий фінансовий стан (господарюючий суб'єкт знаходиться на межі банкрутства), коли грошові кошти, короткострокові цінні папери та дебіторська заборгованість не в змозі покрити навіть кредиторської

заборгованості та прострочених позик. Рівновага платіжного балансу в даній ситуації забезпечується за рахунок прострочених платежів по оплаті праці, кредитам банку, постачальникам, бюджету тощо. Характеризується недостатністю власних оборотних засобів, довгострокових джерел формування та загальної величини основних джерел формування запасів.

На сьогодні в Україні набуло поширення застосування західних методик розрахунку фінансових коефіцієнтів. Функціонуючі в інших країнах світу методики аналізу фінансової стійкості здебільшого неспроможні правильно оцінити стан справ саме в Україні. Вивчення підходів до проведення аналізу фінансової стійкості, які запропоновані різними авторами, дозволяє з'ясувати, що на сьогодні відсутня єдина методика розрахунку фінансових коефіцієнтів. Тому потрібно розробити науково обґрунтовану методику, яка б задовольнила інтереси широкого кола користувачів. Адже фінансові показники повинні давати об'єктивну і точну характеристику фінансового стану підприємства, його стійкості; для всіх показників мають бути зазначені числові нормативи діапазону їх змін як у просторі, так і в часі.

При визначенні основних коефіцієнтів враховуємо, що структура власного капіталу є найважливішим поняттям при визначенні оптимального способу фінансування інвестиційних проектів, прогнозуванні цін акцій.

Проведення аналізу фінансової стійкості дозволяє визначити тип фінансової стійкості, причини та способи поліпшення такого стану. Цей напрям аналізу фінансового стану можна використовувати також при проведенні аудиту, для цього слід розглянути можливості комп'ютеризації обліку, аналізу і контролю операцій з власним капіталом.

Вищенаведені твердження дозволили з'ясувати, що використання великої кількості наведених показників фінансової стійкості є помилковим. Запропоновані автором коефіцієнти фінансової стійкості зменшать навантаження непотрібних показників застосування в процесі визначення типу фінансової стійкості при одночасному проведенні аналізу власного капіталу.

Колективна монографія

**ЕКОНОМІКА І УПРАВЛІННЯ:
АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

Наукове видання

Редактор	Касич А.О.
Технічний редактор	Циган Р.М.
Верстка	Телевех О.Г.

ISBN 978-617-641-015-7

Підп. до друку 26.01.13. Формат 60х90^{1/16}. Папір офсет.
Гарнітура тип Таймс. Друк ризопринтерний. Ум. друк арк. 13,95
Наклад 300 пр. Зам. №96

Надруковано з готових оригіналів у друкарні ТОВ «Кременчуцька міська друкарня»
Кременчук, вул. Перемоги, 34, тел. 36254
www.kremdruk.com.ua